

FIȘA DISCIPLINEI
anul universitar 2020 – 2021

1. Date despre program

1.1. Instituția de învățământ	Universitatea Babeș-Bolyai
1.2. Facultatea	de Teologie Ortodoxă
1.3. Departamentul	de Teologie Ortodoxă
1.4. Domeniul de studii	Teologie (Ortodoxă)
1.5. Ciclul de studii	Licență
1.6. Programul de studii	Teologie Didactică

2. Date despre disciplină

2.1. Denumirea disciplinei		Muzică bisericească și ritual I			2.2. Cod disciplină		OLR5551
2.3. Titularul activității de curs			Pr. prof. univ. dr. Vasile Stanciu				
2.4. Titularul activității de seminar			Arhid. asist. univ. dr. Daniel Mocanu				
2.5. Anul de studiu	I	2.6. Semestrul	1	2.7. Tipul de evaluare (E/C/VP)	E	2.8. Regimul disciplinei	DS

3. Timpul total estimat

3.1. Număr ore pe săptămână	2	din care: 3.2. curs	1	3.3. seminar/laborator	1
3.4. Total ore din planul de învățământ	28	din care: 3.5. curs	14	3.6. seminar/laborator	14
Distribuția fondului de timp de studiu individual					ore
• Studiul după manual, suport de curs, bibliografie șinote					15
• Documentare suplimentară în bibliotecă, pe platformele electronice de specialitate și pe teren					12
• Pregătire seminarii/laboratoare, teme, referate, portofolii și eseuri					8
• Tutoriat					5
• Examinări					5
• Alte activități (exersări practice)					2
Total ore activități individuale					47

3.7 Total ore studiu individual	47
3.8 Total ore din planul de învățământ	28
3.9 Total ore pe semestru	75
3.10 Numărul de credite	3

4. Precondiții (acolo unde este cazul)

4.1. de curriculum	Nu este cazul
4.2. de competențe	Nu este cazul

5. Condiții (acolo unde este cazul)

5.1. de desfășurare a cursului	<i>Ecran de proiecție, videoproiector, laptop, flipchart, sistem audio, pianină.</i>
5.2. de desfășurarea a seminarului/laboratorului	<i>Sală dotată cu tablă, ecran de proiecție, videoproiector, laptop, sistem audio, pianină.</i>

6. Competențe specifice acumulate

Competențe profesionale	C.1.Utilizarea adecvată a elementelor de limbaj muzical, în concordanță cu tehnica vocală bisericească. C.1.1. Identificarea elementelor caracteristice culturii și teoriei muzicii bizantine. C.1.2. Educarea deprinderilor de auz și ritm muzical. C.1.3. Formarea deprinderilor de scriere și citire muzicală. C.1.4. Recunoașterea auditivă a elementelor de limbaj și reprezentarea lor grafică. C.1.5. Analizarea elementelor de limbaj și de tehnică vocală, pe baza partiturii, pentru glasurile diatonice, cromatice și enarmonice. C.2. Aplicarea tehnicilor specifice muzicii vocale în general, la muzica vocală bisericească, în context liturgic. C.2.1. Exersarea pieselor muzicale, citind partitura. C.2.2. Analizarea elementelor de limbaj și de tehnică vocală, pe baza partiturii, pentru glasurile bisericești. C.2.3. Intonarea melodiei, asociind corect neuma cu sunetul. C.2.4. Redarea corectă a textului muzical. C.2.5. Exersarea interpretării cântărilor bisericești, la unison.
Competențe transversale	CT. 1. Crearea structurii de asumare și realizare a strategiilor de muncă eficientă și responsabilă, în vederea creării unei deprinderi muzicale bisericești. CT.2. Cooperarea eficientă în echipe de lucru profesionale, interdisciplinare, specifice desfășurării proiectelor și programelor. CT.3. Utilizarea unor metode și tehnici eficiente de învățare pe tot parcursul vieții, în vederea formării și dezvoltării profesionale continue.

7. Obiectivele disciplinei (reieșind din grila competențelor specifice acumulate)

7.1 Obiectivul general al disciplinei	La finalul cursului studenții vor cunoaște elementele de limbaj muzical bisericesc, aplicate în context liturgic.
7.2 Obiectivele specifice	- Cunoștințele dobândite vor permite înțelegerea altor cursuri, din domeniile liturgică, catehetică. - Compararea unor elemente de limbaj muzical recunoscute în cântecele interpretate și în audiții. - Redarea vocală a unor cântece și teme accesibile, pe baza audiției și a descifrării creației muzicale bisericești. - Corelarea în interpretare a expresivității elementelor de limbaj muzical cu ethosul stilului bisericesc. - Utilizarea sunetului muzical, valorizat în combinații ritmice și melodice proprii muzicii bisericești, în varianta aplicată. - Interpretarea individuală și colectivă (vocală), respectând problematica impusă de cântarea bisericească a repertoriului accesibil popus.

- Cunoașterea și diferențierea elementelor specifice diferitelor tipuri de stiluri muzicale bisericești: irmologic, stihiric și papadic.

8. Conținuturi

8.1. Curs	Metode de predare	Nr ore
1. Generalități despre muzica bisericească bizantină (izvoare, semiografie, moduri) și pătrunderea acesteia la români; reprezentanți din secolele VIII-XVIII (melozii și imnografi bizantini); primele traduceri românești de cântări bisericești (începutul sec. XVIII); melodii specific românești păstrate până astăzi; reforma chrysantică și notația modern psaltică.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
2. Semiografia muzicii psaltice (semnele vocale, semnele timpurale, semnele consonante, forale); scări și moduri psaltice, stiluri, formule, cadențe.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
3. Sunetul și însușirile lui; valori și pauze; măsurile binare, ternare și mixte; sincopa și contrastul timpului; alterații.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
4. Formarea gamelor cu diezi și bemoli; game majore și minore; game sinonime, omonime și armonice.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
5. Termenii de mișcare și de nuanțare ce mai utilizați.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 ore
6. Cărțile de cult din Biserica Ortodoxă Română. Rânduiești și pictonale privitoare la Vecernie.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
7. Cântările Sfintei Liturghii I: Ectenia mare, Antifoanele (în variantă uniformizată și în variantă transilvăneană)	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	2 ore
8. Cântările Sfintei Liturghii II: Veniți să ne închinăm – Heruvicul (în variantă uniformizată și în variantă transilvăneană)	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	2 ore
9. Cântările Sfintei Liturghii III: Răspunsurile mari – Axionul duminical (în variantă uniformizată și în variantă transilvăneană)	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	2 ore
10. Cântările Sfintei Liturghii IV: Chinonicul – Cântările finale (în variantă uniformizată și în variantă transilvăneană)	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
Concluzii	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
8.2. Seminar		
1. Audiții muzicale din principalele etape stilistice ale muzicii bisericești la români	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
2. Exerciții de solfegiere pe ambelenotații muzicale.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră

3. Noțiuni elementare de teorie și solfegiu.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
4. Solfegii în gamele cu un diez și cu un bemol.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
5. Solfegii în gamele cu doi diezi și doi bemoli.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 ore
6. Exerciții practice de mânuire a Octoihului Mare.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
7. Rânduiala Sfintei Liturghii a Sfântului Ioan Gură de Aur.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	2 ore
8. Rânduiala Sfintei Liturghii a Sfântului Vasile cel Mare.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	2 ore
9 Recapitulare cântărilor Sfintei Liturghii în ambele variante.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	2 ore
10 Chinonice.	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră
Concluzii	Prelegere, Videoproiector, Sistem audio, Pianină, Materiale didactice imprimare.	1 oră

9. Bibliografie generală

- Braniște, Ene, *Liturgica generală* [cu noțiuni de artă bisericească, arhitectură și pictură creștină], ed. a II- a, revizuită și completată, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
- Braniște, Ene. *Liturgica specială*, ed. A II- a, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1985.
- Carte de Cântări Bisericești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1975.
- Cântările Sfintei Liturghii, Colinde și alte Cântări Bisericești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1999.
- Chircev, Elena, *Muzica românească de tradiție bizantină între neume și portativ, ediție revizuită*, vol. 2: Repertoriul liturgic românesc notat pe portativ în colecțiile de cântări bisericești din Transilvania și Banat, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2013.
- Conomos, D.E., *Byzantine Hymnography and Byzantine Chant*, Brookline, MA, 1984.
- Cunțanu, Dimitrie, *Cântările bisericești după melodiile celor opt glasuri ale Sfintei Biserici Ortodoxe Române*, culese și aranjate de Dimitrie Cunțanu, fost profesor la Seminarul Andreian din Sibiu, Ediția a III-a din autorizația bisericii îngrijită de Timotei Popovici, preot, profesor de muzică la Școala normală Andreiu Șagunașdir[ijorul] Corului Mitropoliei, Institutul de Arte grafice Krafft&Drotleff S. A., Sibiu, 1932.
- Dicționar de termeni muzicali*, (volum Colectiv), Editura Științifică și enciclopedică, București, 1984.
- Dicționar Enciclopedic de cunoștințe religioase*, preot prof. dr Ene Braniște, prof. Ecaterina Braniște, Editura Diecezană Caransebeș, 2001.
- Grăjdian, Vasile pr. prof., *Cântarea ca teologie (Studii și articole de teologie a cântării liturgice)*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 1998.
- Lungu, Nicolae Profesor, Preot Prof. Gr. Costea, Profesor I. Croitoru, *Gramatica muzicii bisericești „psaltice”*, studiu comparativ cu notația liniară, București, 1997.
- Lungu, Nicolae, *Manual de muzică liniară*. Corectat, completat și îngrijit de Pr. Prof. Nicu Moldoveanu, Pr. Prof. Constantin Drăgușinși Pr. Lect. Victor Frangulea, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, Moldoveanu, Nicu, *Istoria muzicii bisericești la români*, Editura Basilica, București, 2010.
- Pitra, J. B., *L'hymnographie de l'Église grecque*, Imprimeria dela Civiltà Cattolica, Rome, 1867.
- Ploșteanu, Nifon N., *Carte de Muzică Bisericească pe Psaltichie și pe note liniare, pentru trei voci*, București, 1902.
- Popescu, Ștefanache, *Colecțiune de cântări bisericești*, Tipografia Nifon Mitropolitul, București, 1860.
- Popescu-Pasărea Ion, *Liturghierul de strană*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1925.
- Sfântul Nicolae Cabasila, *Tâlcuirea dumnezeieștii liturghii*, traducere din limba greacă de pr. prof. dr. Ene Braniște, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1997.
- Vasile Stanciu, *Anastasimatarul sau Cântările vecerniei de Sâmbătă seara și ale utreniei de Duminică dimineața*, compuse și fixate pe notație liniară după melodiile celor opt glasuri bisericești, notate de preotul Dimitrie Cunțanu, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2016.
- Vasile Stanciu, *Cântările Sfintei Liturghii pentru cor mixt*, Editura Arhidiecezana, Cluj-Napoca, 1997.
- Vasile Stanciu, *Cântările Sfintei Liturghii și alte cântări liturgice*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2016.
- Vasile Stanciu, *Cântați Domnului tot pământul cântări bisericești, privesne, colinde, folosite la Sfânta Liturghie și la Paraclisul Maicii Domnului*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2017.
- Vasile Stanciu, *Muzica bisericească ortodoxă din Transilvania*, Ed. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 1996.
- Vintilescu, Petre, *Liturghierul explicat*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1972.
- Wellesz, Egon, *A history of Byzantine Music and Hymnography*, Oxford at the Clarendon Press, 1998.

10. Coroborarea conținuturilor disciplinei cu așteptările reprezentanților comunității epistemice, asociațiilor profesionale și angajatori reprezentativi din domeniul aferent programului

Cursul este o formă teoretico-practică de dobândire a competențelor muzicale menite să corespundă activităților profesionale din sfera sistemului vocațional muzical.

Conținutul unităților de învățare este conceput în urma consultării principalului angajator al absolvenților astfel încât competențele dobândite să corespundă activității profesionale.

În ce privește așteptările reprezentanților comunității epistemice, studenții care parcurg cursul sunt potențiali parteneri de dialog cu studenții din sistemul vocațional muzical.

11. Evaluare

Tip activitate	10.1 Criterii de evaluare	10.2 metode de evaluare	10.3 Pondere din nota finală
10.4 Curs	<i>Evaluare finală</i>	<i>Evaluare frontală/orală pe baza unui subiect extras de student</i>	70%
		-	-
10.5 Seminar/laborator	<i>Verificare pe parcurs</i>	<i>Evaluarea activității muzicale practice în cadrul serviciilor liturgice</i>	10%
	<i>- Activitate la seminar</i>	<i>Evaluarea exercițiilor de interpretare pe parcursul semestrului.</i>	20%
10.6 Standard minim de performanță: Cunoștințe generale despre cântarea bisericească românească. Demonstrarea tehnicii de interpretare a unei piese muzicale, cu respectarea principiilor privind articulația și dicția. Să identifice rîndul melodic al refrenului sau al formulelor melodice specifice fiecărui glas, în cântările studiate.			

Data completării

Semnătura titularului de curs

Semnătura titularului de seminar

01.05.2020

Data avizării în catedră

Semnătura director de departament

.....